

H/Inf (2002) 8

Richtlijnen betreffende de rechten van de mens en de bestrijding van het terrorisme

*aangenomen door het Comité van Ministers op 11 juli 2002,
tijdens de 804e zitting van de Gedelegeerden der Ministers*

Directoraat-Generaal Mensenrechten
Raad van Europa
Oktober 2002

Niet-officiële vertaling uit het Frans, verzorgd door het Belgische Ministerie van Justitie. De Engelse en Franse tekstitgaven zijn officieel en gelijkelijk authentiek.

Engelse uitgave: *Guidelines on human rights and the fight against terrorism, adopted by the Committee of Ministers on 11 July 2002 at the 804th meeting of the Ministers' Deputies.* ISBN 92-871-5021-4

Franse uitgave: *Lignes directrices sur les droits de l'homme et la lutte contre le terrorisme, adoptées par le Comité des Ministres le 11 juillet 2002 lors de la 804e réunion des Délégués des Ministres.* ISBN 92-871-5020-6

Directoraat-Generaal Mensenrechten
Raad van Europa
F-67075 Strasbourg Cedex

Gedrukt door de Raad van Europa

Richtlijnen

van het ministercomité van de Raad van Europa betreffende de rechten van de mens en de bestrijding van het terrorisme

Preamble

Het ministercomité,

- [a.] Overwegende dat het terrorisme ernstig afbreuk doet aan de rechten van de mens, de democratie in gevaar brengt en inzonderheid ertoe strekt legitiem gevormde regeringen te destabiliseren en het pluralistische maatschappelijke middenveld te ondermijnen;
- [b.] Onvoorwaardelijk veroordelend als misdadig en onverdedigbaar, alle terroristische daden, methodes of praktijken, ongeacht waar ze plaatsvinden en wie de daders ervan zijn;
- [c.] In herinnering brengend dat een terroristische daad nooit kan worden verontschuldigd of verantwoord door het invoeren van de rechten van de mens en dat rechtsmisbruik nooit wordt beschermd;
- [d.] In herinnering brengend dat het niet alleen mogelijk, maar absoluut noodzakelijk is het terrorisme te bestrijden met inachtneming van de rechten van de mens, van de rechtsstaat en van het internationaal humanitair recht, ingeval het van toepassing is;
- [e.] Herinnerend aan de noodzaak voor de Staten alles in het werk te stellen, en inzonderheid samen te werken opdat de vermoedelijke daders, organisatoren en opdrachtgevers van terroristische daden voor het gerecht moeten worden gedaagd teneinde zich te verantwoorden voor alle gevolgen;
- [f.] Opnieuw bevestigend dat de Staten de dwingende plicht hebben de bevolking te beschermen tegen mogelijke terroristische daden;

- [g.] Herinnerend aan de noodzaak voor de Staten erop toe te zien dat slachtoffers van terroristische daden een schadevergoeding kunnen krijgen, inzonderheid om redenen van billijkheid en van sociale solidariteit;
- [h.] Voor ogen houdend dat de bestrijding van het terrorisme maatregelen op lange termijn onderstelt ter voorkoming van de oorzaken van het terrorisme, waarbij inzonderheid de maatschappelijke samenhang en dialoog tussen de culturen en de godsdiensten wordt bevorderd;
- [i.] Opnieuw bevestigend dat de Staten in het kader van de bestrijding van het terrorisme de plicht hebben de internationale instrumenten ter bescherming van de rechten van de mens in acht te nemen, en de lidstaten in het bijzonder het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, alsmede de rechtspraak van het Europees Hof voor de rechten van de mens;

neemt de volgende richtlijnen aan en vraagt de lidstaten te zorgen dat zij op ruime schaal worden verspreid bij alle autoriteiten belast met de bestrijding van het terrorisme.

I. Verplichting van de Staten tot bescherming van enig persoon tegen het terrorisme

De Staten hebben de verplichting maatregelen te nemen die nodig zijn ter bescherming tegen het terrorisme van de grondrechten van de personen die onder hun bevoegdheid vallen, inzonderheid hun recht op leven. Deze positieve verplichting verantwoordt ten volle de strijd van de Staten tegen het terrorisme, met inachtneming van deze richtlijnen.

II. Verbod van willekeur

De door de Staten genomen maatregelen ter bestrijding van het terrorisme moeten de rechten van de mens en het beginsel van de suprematie van het recht in acht nemen, met uitsluiting van enige willekeur en enige discriminerende of racistisch behandeling, en moeten op geregelde tijdstippen worden gecontroleerd.

III. Legaliteit van de maatregelen tegen het terrorisme

1. Enige door de Staten genomen maatregel ter bestrijding van het terrorisme moet een rechtsgrond hebben.
2. Ingeval een maatregel de rechten van de mens beperkt, moeten de beperkingen zo nauwkeurig mogelijk worden omschreven, noodzakelijk zijn en evenredig met het nagestreefde doel.

IV. Absoluut verbod van foltering

Foltering of onmenselijke of ontorende straffen of behandelingen zijn onder alle omstandigheden absoluut verboden, inzonderheid naar aanleiding van de aanhouding, de ondervraging en de hechtenis van een persoon verdacht van of veroordeeld voor terroristische activiteiten, ongeacht de aard van de handelingen waarvan hij wordt verdacht of waarvoor hij is veroordeeld.

V. Verzameling en verwerking van persoonsgegevens door enige autoriteit bevoegd met betrekking tot de veiligheid van de Staat

In het kader van de bestrijding van het terrorisme, mag het verzamelen en verwerken van persoonsgegevens door enige autoriteit bevoegd op het vlak van de veiligheid van de Staat de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer slechts aantasten als het verzamelen en verwerken onder meer:

- (i) is geregeld door passende bepalingen in het nationaal recht;
- (ii) evenredig is met de doelstelling waarvoor de verzameling en verwerking zijn bedoeld;
- (iii) kan worden onderworpen aan controle door een onafhankelijke externe autoriteit.

VI. Maatregelen inzake inmenging in de persoonlijke levenssfeer

1. De maatregelen ter bestrijding van het terrorisme die een inmenging vormen in de persoonlijke levenssfeer (onder meer fouilleren, huiszoekingen, af luisteren van de telefoon, controle van de briefwisseling en inzetten van infiltranten) moeten in de wet worden bepaald. Deze maatregelen moeten kunnen worden onderworpen aan controle door het gerecht.
2. De maatregelen ter bestrijding van het terrorisme moeten door de autoriteiten zodanig worden voorbereid en gecontroleerd dat een beroep op dodelijke kracht zoveel mogelijk wordt beperkt. In dit kader moet het gebruik van wapens door de veiligheidsdiensten strikt evenredig zijn met de verdediging van anderen tegen illegaal geweld of met de noodzaak een wettige aanhouding te verrichten.

VII. Aanhouding en voorlopige hechtenis

1. De aanhouding van een persoon verdacht van terroristische activiteiten kan niet worden verricht zonder aannemelijke verdenkingen. De aangehouden persoon moet in kennis worden gesteld van de redenen daarvoor.

2. Een persoon aangehouden of in hechtenis genomen wegens terroristische activiteiten moet onmiddellijk voor een rechter worden gebracht. De voorlopige hechtenis mag niet onredelijk lang duren en de termijn ervan moet in de wet zijn bepaald.
3. Een wegens terroristische activiteiten aangehouden of in hechtenis genomen persoon moet de rechtmatigheid van zijn aanhouding of van zijn voorlopige hechtenis voor een rechtbank kunnen betwisten.

VIII. Regelmatig controle van de voorlopige hechtenis

Een persoon die wordt verdacht van terroristische activiteiten en in voorlopige hechtenis is genomen, heeft recht op regelmatige controle door een rechtbank van de rechtmatigheid van zijn hechtenis.

IX. Gerechtelijke procedures

1. Een persoon beschuldigd van terroristische activiteiten heeft het recht dat zijn zaak binnen een redelijke tijdspanne en op billijke wijze wordt behandeld door een onafhankelijk, onpartijdig en krachtens de wet ingestelde rechtbank.
2. Een persoon beschuldigd van terroristische activiteiten moet het vermoeden van onschuld genieten.
3. De bijzondere kenmerken in verband met de bestrijding van het terrorisme kunnen evenwel bepaalde beperkingen van de rechten van de verdediging verantwoorden, inzonderheid inzake:
 - (i) de wijze van toegang tot en contact met de advocaat;
 - (ii) de wijze van toegang tot het dossier;
 - (iii) de aanwending van anonieme getuigenissen.
4. Dergelijke beperkingen van de rechten van de verdediging moeten strikt evenredig zijn met het nagestreefde doel en passende compenserende maatregelen ter bescherming van de belangen van de beschuldigde moeten worden genomen teneinde de billijkheid van het proces te vrijwaren en de rechten van de verdediging niet volledig uit te hollen.

X. Opgelegde straffen

1. De straffen opgelegd aan een persoon beschuldigd van terroristische activiteiten moeten in de wet zijn vastgesteld voor een handeling of een verzuim dat reeds een strafbaar feit vormde op het tijdstip dat het werd begaan; een zwaardere straf dan

die welke van toepassing was op het tijdstip dat het strafbaar feit is gepleegd kan niet worden opgelegd.

2. Een persoon beschuldigd van terroristische activiteiten mag in geen geval ter dood worden veroordeeld; ingeval een dergelijke straf wordt uitgesproken, mag zij niet worden uitgevoerd.

XI. Hechtenis

1. Een persoon die van zijn vrijheid beroofd is wegens terroristische activiteiten moet onder alle omstandigheden worden behandeld met eerbied voor de aan de menselijke persoon inherente waardigheid.
2. De noden van de bestrijding van het terrorisme kunnen vereisen dat de behandeling van een persoon die wegens terroristische activiteiten van zijn vrijheid is beroofd meer beperkingen onderstelt dan die van andere gevangenen, inzonderheid inzake:
 - (i) de regels inzake de gesprekken en de controle van de briefwisseling, daaronder begrepen tussen de advocaat en zijn cliënt;
 - (ii) de plaatsing van de wegens terroristische activiteiten van hun vrijheid beroofde personen in speciaal beveiligde afdelingen;
 - (iii) de verspreiding van deze personen binnen eenzelfde strafinstelling of in verschillende strafinstellingen,
 op voorwaarde dat evenredigheid bestaat tussen de getroffen maatregel en het nastreefde doel.

XII. Asiel, terugwijzing en uitzetting

1. Enige asielaanvraag moet worden onderworpen aan een individueel onderzoek. Tegen de beslissing ter zake moet daadwerkelijk beroep kunnen worden ingesteld. Ingeval de Staat evenwel ernstige redenen heeft om aan te nemen dat een persoon die poogt asiel te krijgen, heeft deelgenomen aan terroristische activiteiten, moet het statuut van vluchteling hem worden geweigerd.
2. De Staat bij welke een asielaanvraag werd ingediend, moet nagaan of de eventuele terugwijzing van de aanvrager naar zijn land van herkomst of naar een ander land hem niet blootstelt aan doodstraf, foltering of aan onmenselijke of ontorende straffen of behandelingen. Zulks geldt tevens in geval van uitzetting.
3. Collectieve uitzettingen van vreemdelingen zijn verboden.
4. De tenuitvoerlegging van de terugwijzing of van de uitzetting moet geschieden met eerbied voor de lichamelijke integriteit en de waardigheid van de betrokken

persoon, waarbij enige onmenselijke of ontorende behandeling moet worden voorkomen.

XIII. Uitlevering

1. Uitlevering is een onontbeerlijke procedure met het oog op doeltreffende internationale samenwerking ter bestrijding van het terrorisme.
2. De uitlevering van een persoon naar een land waar hij het risico loopt tot de doodstraf te worden veroordeeld, mag niet worden toegekend. De aangezochte Staat mag de uitlevering evenwel toekennen als hij voldoende waarborgen krijgt dat:
 - (i) de persoon die voor uitlevering in aanmerking komt niet ter dood zal worden veroordeeld;
 - (ii) in geval van een veroordeling tot een dergelijke straf, deze straf niet zal worden uitgevoerd.
3. Uitlevering mag niet worden toegekend als ernstige redenen bestaan om aan te nemen dat:
 - (i) de persoon die voor uitlevering in aanmerking komt zal worden onderworpen aan foltering of aan onmenselijke of ontorende straffen of behandelingen;
 - (ii) het verzoek om uitlevering werd ingediend teneinde een persoon te vervolgen of te straffen uit overwegingen in verband met ras, godsdienst, nationaliteit of politieke opinie of de toestand van deze persoon zou kunnen verslechteren om een van deze redenen zou kunnen verslechteren.
4. Ingeval de persoon die voor uitlevering in aanmerking komt op een verdedigbare wijze aanvoert dat hij het slachtoffer was of zou kunnen worden van een flagrante rechtsweigering in de Staat die om zijn uitlevering verzoekt, moet de aangezochte Staat de gegrondheid van deze bewering in overweging nemen alvorens over de uitlevering te beslissen.

XIV. Eigendomsrecht

Het gebruik van de goederen die toebehoren aan personen of organisaties verdacht van terroristische activiteiten kan door de bevoegde autoriteiten worden opgeschort of beperkt, inzonderheid door middel van maatregelen zoals de bevrozing of de inbeslagname. De eigenaar of de eigenaars van de betrokken goederen moet(en) de mogelijkheid hebben tegen deze beslissing beroep in te stellen voor de rechtbank.

XV. Eventuele afwijkingen

1. Ingeval de bestrijding van het terrorisme plaatsvindt ten tijde van oorlog of van een openbaar gevaar dat het bestaan van de natie in gevaar brengt, kan een Staat eenzijdig maatregelen nemen waarin tijdelijk wordt afgeweken van bepaalde verplichtingen die voortvloeien uit de internationale instrumenten ter bescherming van de mensenrechten, enkel voor zover de toestand zulks vereist, alsook alleen binnen de perken en onder de voorwaarden bepaald in het internationaal recht. De Staat moet van de goedkeuring van deze maatregelen kennis geven aan de bevoegde autoriteiten overeenkomstig de relevante internationale instrumenten.
2. De Staten mogen evenwel geenszins en ongeacht de handelingen van de persoon verdacht van of veroordeeld voor terroristische activiteiten, afwijken van het in deze internationale instrumenten gewaarborgde recht op leven, van het verbod op foltering, onmenselijke of ontterende straffen of behandelingen, van het beginsel van de wettelijkheid van de straffen en de maatregelen, alsmede van het verbod op terugwerkende kracht van de strafwet.
3. De omstandigheden die hebben geleid tot de goedkeuring van dergelijke afwijkingen moeten op geregelde tijdstippen opnieuw worden geëvalueerd teneinde deze afwijkingen op te heffen zodra voornoemde omstandigheden niet meer bestaan.

XVI. Naleving van de bindende normen van het internationaal recht en van de normen van het internationaal humanitair recht

In het kader van de bestrijding van het terrorisme mogen de Staten geenszins afwijken van de bindende normen van het internationaal recht en van de normen van het internationaal humanitair recht, ingeval dit van toepassing is.

XVII. Schadeloosstelling van slachtoffers van daden van terrorisme

Ingeval de schadeloosstelling niet volledig kan worden gewaarborgd door andere bronnen, inzonderheid door de inbeslagneming van de goederen van de daders, de organisatoren en de opdrachtgevers van terroristische daden, moet de Staat voor zover dergelijke daden zich op zijn grondgebied hebben voorgedaan, bijdragen tot de schadeloosstelling van de slachtoffers met betrekking tot de schending van hun persoon en de aantasting van hun gezondheid.

